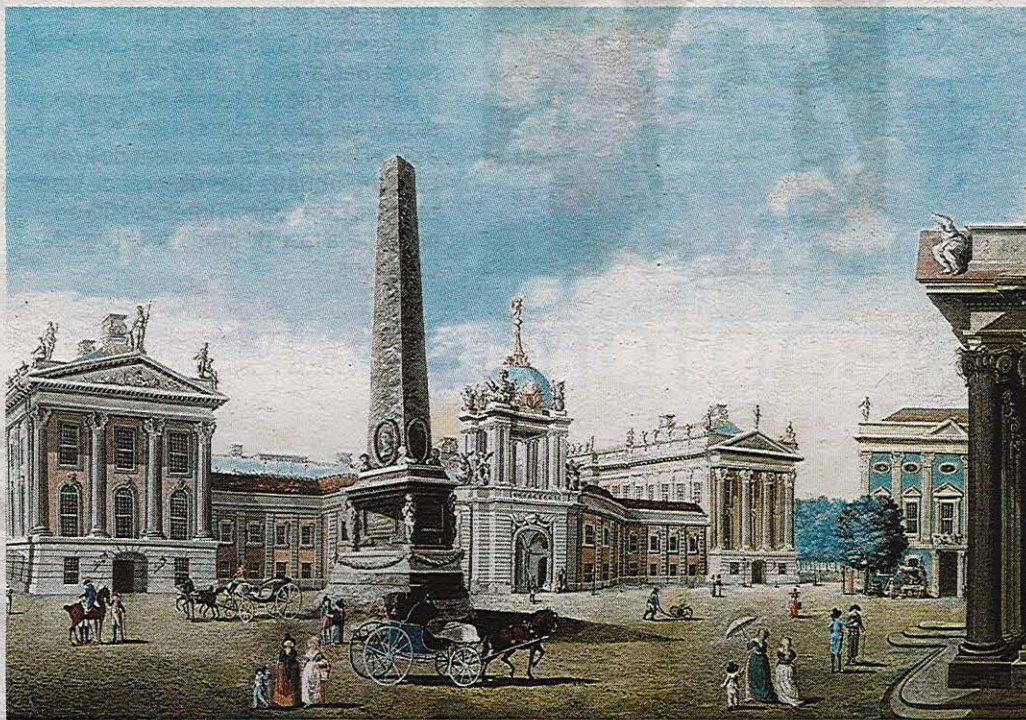

A la llibertat per l'estètica

ANDREAS LUDWIG KRÜGER / MUSEU DE POTSDAM

DAMIA ALOU

Potser tots els que llegeixen aquest suplement de lletres (o qualsevol altre) s'han plantejat què ens dona autoritat als que firmem les ressenyes per exhibir la gosadia de donar l'opinió (i fins i tot pontificar) sobre les obres literàries o de pensament que altres han redactat (i fins i tot de vegades escrit) amb més o menys traça, esforç i dedicació. ¿Tenim cap títol que ens capaciti? ¿Hem demostrat la nostra competència davant de cap tribunal? ¿Hem fet un examen? ¿O potser som uns indocumentats a qui l'atzar i alguna amistat han permès omplir uns fulls que després es publiquen al diari? Resumint, i sent benèvol, podríem dir que a tot aquell que es dedica a la crítica del que sigui se li suposa una educació estètica, un concepte eteri i ambigu que poc té a

veure amb la carrera que hem fet, a si practiquem qualche gènere literari (i quin) o a si tenim un corpus doctrinal associat al nostre nom, que quan apareix fa pensar a la gent en Crítica Marxista, Crítica Feminista, Crítica Esteticista o New (potser ja vell) Criticism. Alguna idea, supòsit o convenciment estètic hem de tenir: si no les nostres opinions canviarien d'una setmana a l'altra i passariem de la mort de l'autor al culte a la personalitat.

Friedrich Schiller va donar tanta importància al fet, que va dedicar-hi *Cartes sobre l'educació estètica de l'home* (1795), que ara recupera Adesiara en traducció i amb introducció de Jordi Llovet. Però el que pretenia Schiller no era escriure un tractat d'estètica, sinó respondre a la qüestió central del pensament polític republicà: com es pot construir una societat lliure sense que l'ordre social existent s'enfonsi en el caos quan els seus

membres són corruptes o no estan preparats per portar una vida lliure. Sense que ningú s'ho prengui com un espòiler, segons Schiller, és la fugaç experiència de la bellesa i el desenvolupament del gust estètic el que ens fa persones sociables, ens arrabassa de l'egoisme i les limitacions socials i materials i ens ajuda a reconèixer la llibertat dels altres.

A principis de la dècada del 1790, Schiller –que havia nascut el 1759– havia estat nomenat ciutadà honorífic de França i era un republicà convençut que creia en els valors de la Il·lustració. Després de l'execució de Lluís XVI el 1793, els esdeveniments de la França revolucionària es van encaminar cap a la violència, de manera que acabaria plantejant-se si la cultura pràctica de la Il·lustració no havia estat un fracàs perquè no havia sabut abordar la naturalesa dual de la raó i els sentits de l'home. Aquí és on, segons Schiller, l'educació estètica tindria una doble vessant: d'una banda, ens alliberaria dels instints, moderaria les nostres passions i ajudaria a desenvolupar les nostres facultats reflexives; i de l'altra, reforçaria la nostra voluntat a l'hora d'experimentar el sublim. Al rerefons de tot això hi ha tot un debat filosòfic que es remunta a Kant (en realitat a Plató) i que no és gens banal. Schiller no explica com s'hauria de dur a terme aquesta educació filosòfica i, de fet, tampoc entra en la discussió entre cultura elitista i cultura popular. De vegades, la manca de respostes de l'autor ens fa reflexionar molt més que les certeses: llegir avui en dia aquestes cartes després de fer un repàs a la graella televisiva ens obre molts punts de reflexió que, si els seguim fins al final, ens diran molt de la societat en què vivim. ♦♦

CARTES SOBRE L'EDUCACIÓ ESTÈTICA...
FRIEDRICH SCHILLER
ADESIARA / ACANTILADO
TRAD. JORDI LLOVET
184 PÀG. / 16 €

'An English air'

JAUME CLARET

Per celebrar el 75è aniversari de la Segona República, el novembre de 2006 havíem organitzat a la Universitat Pompeu Fabra una jornada amb historiadors reconeguts. En acabar les conferències, l'aleshores degà d'Humanitats va insistir-nos per conèixer el professor Paul Preston i per convidar-lo –i convidar-nos– a visitar l'exposició que ell mateix havia comissariat sobre el fotògraf Agustí Centelles a la Virreina. Degà i comissari van materialitzar-se en la figura de Miquel Berga: un tipus atent, sense ínfulas, irònic i amb ganes d'agradar.

Aquesta mateixa bonhomia i fal·lera anglòfila impregna les pàgines d'*Un aire anglès*, on treu el cap una particular manera de veure el món basada en

el respecte, el pragmatisme i la ironia, amantada de cites i anècdotes d'una escollida galeria d'escriptors i polítics anglofons. Unes paraules preliminars sobre l'origen de la seva fascinació i un breu assaig final sobre l'últim refugi escocès de George Orwell –personatge recurrent en la seva recerca i allarg del llibre– emmarquen la tria de les columnes dominicals publicades a *El Punt* –ara *El Punt/Avui*– des de 1992, endreçades com a entrades d'un diccionari imaginari.

Sense l'exhaustivitat del *Pompa* y *circunstancia*, d'Ignacio Peyró, però amb la mateixa voluntat d'homenatge i obsessió alfabètica, Berga acaba bastint un panteó anglosaxó de referents culturals (Dickens, Hemingway, Shaw, Wilde) i eticopolítics (Churchill, Bernard Crick, Lincoln, Russell). L'homenatge no es limita a la citació, sinó que també pren forma de man-

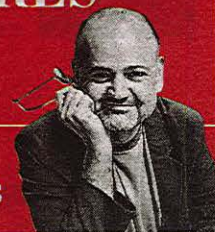
UN AIRE ANGLÈS
MIQUEL BERGA
PERISCOPI
216 PÀG. / 17 €

lleu formal. Així, la paradoxa tan estimada i practicada per Chesterton es converteix en recurs habitual d'aquests literaturitzats apunts del natural. I és que, com reconeix el mateix autor: "La realitat i la ficció són fenòmens que es retroalimenten. La realitat, això sí, és sempre més estranya perquè –a diferència de la ficció– no té cap obligació de semblar versemblant".

Convençut que l'articulisme de cap de setmana ha de fugir de l'actualitat i el tremendisme quotidià per adaptar-se a una audiència més distesa i dispersa, Berga busca la complicitat de la nota costumista, la curiositat erudita, la casualitat il·luminadora i la paràbola benèvola. De lectura fàcil i atemporal, el lector tria l'ordre i el ritme amb què espigola, mentre un lleu somris de reconeixement s'instal·la al seus llavis, en llegir afirmacions com ara: "La inexactitud és el preu que paga la literatura per descriure el món amb precisió". ♦♦

L'ESCUMA DE LES LLETRES

LLUÍS A. BAULENAS

I tu, simules o dissimules?

Entre les novetats d'aquesta *rentrée* n'hi ha una de força interessant gràcies a la voluntat d'Edicions de la Ela Geminada. Es tracta de *La dissimulació honesta* (1641), de Torquato Accetto, magníficament traduït per Ramon Alcoberro, autor també de la introducció del volum. Són textos més o menys coneguts, de reflexió sobre el temps i la societat viscuts contemporàniament per l'autor però que se'ns fan estranyament, torbadorament propers. *El príncep* (1533), de Maquiavel, és el far de llum que no deixa veure altres petites joies de la mateixa època tan inspirades com aquesta. Accetto mira al seu voltant, com fa Maquiavel, i, com ell, intenta reflexionar sobre una concepció realista de l'acció política. En concret, dona recomanacions a la societat i als governants, en general, per fer una política seguint l'art de la simulació i de la dissimulació. No és el mateix, són conceptes clínicament complementaris. Accetto defensa el fet de dissimular, això sí, de bona fe. Apel·la a la cautela, a la precaució, a *dissimular* i no pas a l'acció política basada directament en el *fer veure*, en *simular* (que implica automàticament la mentida o l'engany). Visquin els clàssics que no cal actualitzar perquè són vigents!

Un filòsof pragmàtic

¿Fem una extrapolació d'aquesta teoria al comportament dels polítics actuals? *La dissimulació honesta* fa de bon llegir i provoca que la fina ironia de l'autor napolità arribi al lector. Diu, per exemple: "La dissimulació és honesta i útil i, a més, repleta de plaer, perquè la victòria sempre és agradable i [...] és clar que vèncer per la sola força de l'enginy procura una alegria més gran...". Ens agrada Accetto, que defensa que, d'acord, tots voldríem que un dia no calgués dissimular. Aquest dia arribarà segur, diu, però mentrestant... És un filòsof pragmàtic. Ens recorda Don Peppone, l'alcalde comunista del poble regit pastoralment per Don Camilo (a les novel·les de Giovanni Guareschi). Un dia Don Camilo veu que Don Peppone ha anat a missa. Se li acostia, amb la mosca al nas, li pregunta per què ho ha fet. Don Peppone li respon amb tota la calma: "Per si de cas". Doncs això. El llibre d'Accetto es complementa amb una cronologia molt completa de la història europea del segle XVII. ♦♦